

Työeläkelaitoksille

MYEL 3 §:N JA YEL 2 §:N MUUTTAMINEN

Lait maatalousyrittäjien eläkelain 3 §:n ja yrittäjien eläkelain 2 §:n muuttamisesta tulivat voimaan 1.4.1986. Laeilla lisättiin MYEL 3 §:ään ja YEL 2 §:ään uudet 2 momentit. Ne koskevat yrittäjien vakuuttamista heidän kuolemansa jälkeen.

MYEL 3 §:n
1 momentti

Maatalousyrittäjä on velvollinen ottamaan 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun vakuutuksen tämän lain mukaista eläketurvaa varten maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta.

Lisätty uusi
2 momentti

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

YEL 2 §:n
1 momentti

Yrittäjä on velvollinen ottamaan 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun vakuutuksen tämän lain mukaista toimintaa harjoittavasta eläkelaitoksesta taikka sellaisesta vakuutusyhtiöstä tai avustuskassalain mukaisesta eläkekassasta, joka harjoittaa yksinomaan tässä laissa tarkoitettua toimintaa.

Lisätty uusi
2 momentti

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

Lainmuutosten taustaa

Aina vuoteen 1982 työeläkejärjestelmässä pidettiin selvänä niissä tapauksissa, joissa oli edunsaajia, että MYEL:n ja YEL:n mukaista vakuuttamista koskevat velvollisuudet ja laiminlyönnit koskivat paitsi maatalousyrittäjiä ja yrittäjiä myös heidän kuolinpesiään.

Lainopillinen osasto

24.4.1986

2

Jos yrittäjä ei ollut ottanut vakuutusta eläessään, se järjestettiin hänen kuolemansa jälkeen. Vakuutusmaksut perittiin kuolinpesältä ja yrittäjien edunsaajat saivat perhe-eläkkeen.

Vuonna 1982 vakuutusosoikeus antoi sekä MYEL:n että YEL:n osalta päätökset, joissa katsottiin, ettei yrittäjälle voida vahvistaa vakuutusta hänen kuolemansa jälkeen, ellei hän itse ole sitä eläessään hakenut.

Muutoksen pääperiaatteet

Lakien sanamuodosta ja hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että MYEL:n ja YEL:n mukaisen vakuutuksen saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen vain, jos MELA tai ETK kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisistä syistä niin päättää. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että "yrittäjän kuoleman jälkeen tulisi voida poikkeuksellisesti järjestää eläketurva, jos erityiset syyt sitä vaativat. Taloudellinen riippuvuus edunjättäjistä voisi olla sen laatuinen syy, joka puoltaisi poikkeuksen tekemistä. Salliessaan poikkeuksen tekemisen eläketurvakeskus ja maatalousyrittäjien eläkelaitos kiinnittäisivät huomiota myös siihen, tuleeko vakuutusmaksu suoritetuksi."

Kuolinpesän osakkaan hakemus

Vakuutus voidaan ottaa vain kuolinpesän osakkaan hakemuksesta. Kuolinpesän osakkaita ovat perintökaaren 18 luvun 1 §:n (PK 18:1) mukaan "perilliset ja yleisjälkikäädöksen saajat sekä eloonjäänyt puoliso. Milloin ositus on toimitettu tai puolisollla ei ole avio-oikeutta toisen puolison omaisuuteen, ei eloonjäänyt puoliso ole pesän osakas, ellei hän ole perillinen tai yleisjälkikäädöksen saaja. Se jolla on oikeus saada perintö tai testamentti vasta toisen perillisen tai yleisjälkikäädöksen saajan kuoltua, on tämän vaan ei perittävän kuolinpesän osakas. Perillisen ja yleisjälkikäädöksen saajan katsotaan olevan osakkaita silloinkin, kun heidän oikeutensa on riidanalainen." Kuolinpesän osakas voi tehdä vakuuttamista koskevan hakemuksen, olipa pesä jaettu tai ei.

On siis huomattava, että leski ei voi hakea vakuutusta silloin, kun hän ei ole kuolinpesän osakas, vaikka hän olisikin perhe-eläkkeeseen oikeutettu edunsaaja. Jos leskellä on kuolinpesän osakkaana olevia alaikäisiä lapsia, voi hän kuitenkin tehdä hakemuksen heidän holhoojanaan. Pesän osakas ei myöskään ole sellainen lapsi, joka ei ole edunjättäjän lapsi, mutta jonka

Lainopillinen osasto

24.4.1986

3

elätyksestä edunjäätäjä ja leski ovat yhteisesti huolehtineet ja jolla siis on perhe-eläkeoikeus. Kuitenkin tällainen lapsi pääsee perhe-eläketurvan piiriin, jos joku pesän osakas hakee vakuutusta ja vakuutuksen ottamiseen suostutaan. Toisaalta ei vaadita, että vakuutusta hakeva kuolinpesän osakas itse olisi perhe-eläkkeen saajana. Todettakoon lisäksi, että vakuuttamista koskeva asia voidaan ratkaista yhden kuolinpesän osakkaan hakemuksesta, vaikka muut kuolinpesän osakkaat asiaa vastustaisivatkin.

Yleisperiaattet vakuuttamista harkittaessa

Koska on kyse lakisääteisestä sosiaalivakuutuksesta, yleisperiaatteena on, ettei edunjäätäjän laiminlyönnin seurauksena tapahdu edunmenetyksiä. Vakuuttaminen kuoleman jälkeen on kuitenkin tehty mahdolliseksi vain siinä tapauksessa, että siihen on olemassa erityisiä lähinnä taloudellisia syitä.

Tällaisena syynä voidaan pitää sitä, että vakuutusensa laiminlyöneeltä yrittäjältä on jäänyt perhe-eläkkeeseen oikeutettuja omaisia, jotka ovat perhe-eläkkeen tarpeessa ja joille perhe-eläke on eduksi. Päinvastainen tilanne saattaa olla muun muassa silloin, kun edunsaajina ovat lähellä 18 vuoden ikää olevat lapset. Tällöin vakuutusmaksut saattavat muodostua suuremmiksi kuin perhe-eläkkeenä saatava etuus.

Muuna syynä, joka saattaa puoltaa vakuuttamista, voidaan pitää sitä, että edunjäätäjä on eläessään ryhtynyt selvittelemään vakuutusasiaansa, vaikka vakuutushakemus ei vielä ole varsinaisesti tullut vireille. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että edunjäätäjä oli pyytänyt ETK:lta soveltamisratkaisua siitä, minkä lain mukaan hänet on vakuutettava.

On mahdotonta ehdottoman tarkasti yksilöidä kaikkia niitä tilanteita, joissa taloudellinen riippuvuus edunjäätäjästä on olemassa. Vakuutuksen myöntämistä puoltaa luonnollisesti se, että edunsaajat ovat olleet täysin edunjäätäjän ansioiden varassa (leskellä ei ole omia tuloja eikä eläkettä tai yrittäjä on ollut lastensa ainoa huoltaja).

Toisaalta sovellettaessa uusia säännöksiä on otettava huomioon, että vakuutuksen hakeminen perustuu kuolinpesän osakkaan tai osakkaiden vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi on kiinnitettävä huomiota myös siihen, tuleeko vakuutusmaksu suoritetuksi. Toisin sanoen on pyrittävä takaamaan se, että mahdollisesti annettavasta etuudesta saadaan vakuutusmaksu.

Lainopillinen osasto

24.4.1986

4

Yrittäjien eläkelaeissa ei ole säännöstä, jonka mukaan vakuutusmaksu voitaisiin periä perhe-eläkkeestä. Eläkelaitoksen ja eläkkeensaajan kesken voidaan kuitenkin sopia siitä, että vakuutusmaksuja peritään myös perhe-eläkkeestä. Tämän vuoksi erääksi vakuutuksen myöntämisen ehdoksi yleensä asetetaan, että kuolinpesän osakas antaa sellaisen sitoumuksen, jonka nojalla vakuutusmaksut saadaan perityksi. Tällöin tulee myös varmistua siitä, että vakuutusmaksut eivät pääse vanhentumaan.

Se, vakuutetaanko yrittäjä kuoleman jälkeen perustuu kunkin yksittäisen tapauksen kokonaisharkintaan. Siihen vaikuttavat useat eri tekijät kuten esimerkiksi lesken ansiotulot ja eläkkeet, muualta kuolemantapauksen johdosta mahdollisesti saatavat korvaukset ja eläkkeet (liikenne-, tapaturma- ja henkivakuutus jne.) ja kuolinpesän varallisuus.

Pääsääntöisesti voidaan todeta, että MELA:n ja ETK:n ei tulisi sallia vakuutuksen ottamisesta silloin, kun vakuutusmaksunsa laiminlyöneelle yrittäjälle olisi voitu myöntää vapautus yrittäjäeläkevakuutuksen ottamisesta, jos hän olisi tätä eläessään hakenut. Tällaisessa tilanteessa voidaan yleensä katsoa perhe-eläketurvan toteutuvan riittävästi huolimatta vakuutuksen laiminlyönnistä.

Salliessaan vakuutuksen ottamisen MELA ja ETK noudattavat samoja periaatteita.

Hakemismenettely ja asian ratkaiseminen

Kuolleen yrittäjän vakuuttamista koskeva hakemus lähtee yleensä liikkeelle sillä, että perhe-eläkehakemuslomake, jossa on maininta lakien voimaantullessa jatkuneesta yrittäjätoiminnasta, ohjautuu MELA:an tai ETK:een. Vapaakirjojen osalta menetellään kuten tähänkin saakka. Jos hakemus saapuu suoraan eläkelaitokseen, se myöntää mahdolliset vapaakirjat ja siirtää vakuuttamista koskevan asian edelleen tapauksesta riippuen joko MELA:an tai ETK:een.

MELA:n menettely Jos jo tässä vaiheessa käy ilmi, että vakuutusta ei tule vahvistettavaksi MELA antaa kielteisen päätöksen. Jos näyttää siltä, että vakuutus voitaisiin vahvistaa, MELA lähettää hakijalle MT-lomakkeen ja kirjeen (liite 1). Kirjeessä selostetaan vakuutuksen ottamisen edellytyksiä sekä pyydetään sellaisia lisätietoja, jotka eivät ilmene perhe-eläkehakemuslomakkeesta ja MT-lomakkeesta.

Lainopillinen osasto

24.4.1986

5

Kun hakija on palauttanut asiakirjat MELA:an, MELA ratkaisee asian kuultuaan hakijaa. Kuulemiskirjeessä (liite 2) hakijalle ilmoitetaan tiedot perhe-eläkkeen suuruudesta, sen jakautumisesta sekä vakuutusmaksun suuruudesta ja perintätavasta. Jos hakija päättää ottaa vakuutuksen ja sitoutuu vakuutusmaksun suorittamiseen, MELA vahvistaa vakuutuksen. Kuulemisvaiheeseen hakija voi vielä luopua vakuutuksen hakemisesta.

ETK:n menettely

YEL-vakuuttamisen osalta ETK lähettää hakijalle YT-lomakkeen ja edellä mainitun kirjeen. Saatuaan nämä ETK pyytää hakijan ilmoittamalta eläkelaitokselta lausunnon siitä, pitäisikö vakuutus vahvistaa vai ei ja kuinka suuri työtulo tulisi vahvistaa, mikä on arvio eläkkeen määrästä ja vakuutusmaksun suuruudesta. Tämän jälkeen ETK lähettää hakijalle edellä selostetun kuulemiskirjeen.

ETK lausuu päätöksessään saako hakija ottaa vakuutuksen. Myönteisessä tapauksessa ETK toimittaa asiakirjat hakijan ilmoittamaan eläkelaitokseen vakuutuksen vahvistamista varten.

ETK:n lupaa koskevaan päätökseen ei voida hakea muutosta, vaan sitä voidaan hakea vasta eläkepäätöksen yhteydessä.

Tämän jälkeen vakuutukseen, eläkkeen myöntämiseen ja vakuutusmaksujen perimiseen liittyvät toimenpiteet suoritetaan tavanomaisessa järjestyksessä. Vakuutusmaksun korotusta ei peritä. Yleiskirjeessä 22/70 selostettua menettelyä ei siis tarvita. Viivästymiskorko kuitenkin peritään normaalisti.

Vakuutusmaksut

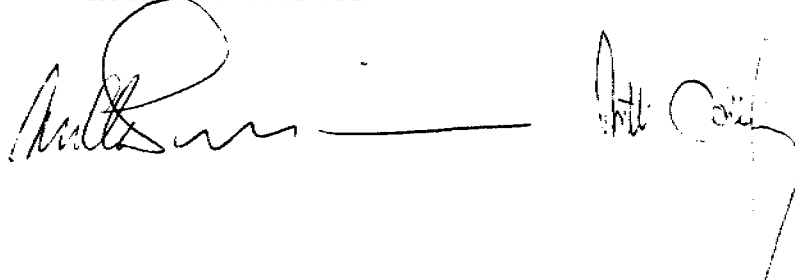
Yrittäjän vakuutusmaksut ovat hänen velkaansa ja ne merkitään perukirjaan pesän velkana. Vakuutusmaksun ilmoittamisella pesän velkana on vaikutusta perintöveroon. Tulo- ja varallisuusverolain mukaisten verovähennysten suhteen noudatetaan lain 29 §:n säännöksiä.

Voimaantulo

Lait tulivat voimaan 1.4.1986. Lakeja sovelletaan tapauksiin, joissa yrittäjänäoloaika on jatkunut voimaantulopäivänä tai sen jälkeen. Laeilla ei ole taakautuvaa vaikutusta, joten ennen voimaantuloa kuolleen yrittäjän jälkeen vakuutusta ei voi ottaa.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITTEITÄ

xx:n kuolinpesän osakas NN
osoite

Olette hakenut perhe-eläkettä XX:n jälkeen. Hän ei ole itse ottanut yrittäjäeläkevakuutusta. Vakuutuksen ottaminen yrittäjän kuoleman jälkeen on mahdollista vain erityisestä syystä. Vakuutuksesta aiheutuu vakuutusmaksu ja sen perusteella syntyy perhe-eläkeoikeus.

Jotta voisimme selvittää, voidaanko vakuutus vahvistaa, kuinka suuri olisi vakuutusmaksu ja perhe-eläke, pyydämme Teitä vastaamaan kääntöpuolen kysymyksiin ja liittämään mukaan pyydetyt asiakirjat. Jos vakuutuksen vahvistaminen näyttää mahdolliselta, ilmoitamme Teille arvion vakuutusmaksusta ja perhe-eläkkeestä. Sen perusteella voitte päättää, haluatteko ottaa vakuutuksen.

Jos jo tässä vaiheessa katsotte, että ette halua vakuutuksen vahvistamista, ilmoittakaa siitä välittömästi Eläketurvakeskukselle. Muussa tapauksessa kirje liitteineen tulee palauttaa Eläketurvakeskukselle kuukauden kuluessa.

Lisätietoja asiasta antaa puh.

Ystävällisin terveisin
ELÄKETURVAKESKUS

Vastausta varten on kuori oheisena.

Käännä

Lesken nimi

eläkkeet

muut tulot

omaisuus

lasten nimet

eläkkeet

muut tulot

omaisuus

Mistä eläkelaitoksesta haluatte ottaa vakuutuksen. Asiaanne saattaa jouduttaa, jos valitsette eläkelaitoksen, joka jo mahdollisesti maksaa Teille eläkettä.

Lisätietoja, esim. terveydentilaa koskevia

Liitteeksi tarvitaan:

1) YT-lomake

2) Perukirja

Jos perunkirjoitusta ei ole vielä pidetty, tulee perukirja lähettää jälkeinpäin heti perunkirjoituksen tapahduttua.

Allekirjoitus _____

NN

Osoite

Pidämme vakuutuksen vahvistamista XX:n jälkeen mahdollisena.
Arviomme mukaan vakuutuksesta aiheutuisi markan
vakuutusmaksu. Perhe-eläkkeen kokonaismäärä olisi
markkaa kuukaudessa eläkkeen alkaessa.

Vakuutusmaksuun lisätään 16 %:n vuotuinen korko, jos vakuutus-
maksua ei makseta kerralla eräpäivänä.

Vakuutuksen vahvistamisen ehtona on, että annatte kääntöpuo-
lella olevan sitoumuksen vakuutusmaksun maksamisesta.

Jos ette palauta allekirjoitettua sitoumusta kuukauden kulues-
sa, katsomme Teidän luopuneen hakemuksestanne.

Lisätietoja asiasta antaa puh.

Ystävällisin terveisin

ELÄKETURVAKESKUS

Vastausta varten kuori oheisena

Käännä

SITOUMUS

Sitoudun omasta puolestani ja lasteni holhoojana suorittamaan
XX:n YEL-vakuuttamisesta aiheutuvat vakuutusmaksut seuraavasti:

maksu suoritetaan heti kokonaan

maksu korkoineen saadaan periä perhe-eläkkeestä siten,
että siitä pidätetään 1/3 veron ennakonpidätyksen
jälkeen.

maksu korkoineen saadaan periä perhe-eläkkeestä si- n,
että siitä pidätetään XX markkaa kuukaudessa veron
ennakonpidätyksen jälkeen.

Jos maksua jostakin syystä ei saada näin perityksi, sitoudun
viime kädessä suorittamaan sen omista varoistani.

Allekirjoituksen oikeaksi todistavat:
